KAUPUNGINKIRJASTO

Viraston toimintaympäristön muutokset

Toimintaympäristön muutosten vaikutukset 2015 talousarvioon

Sekä käyttäjät odotuksineen että aineisto muuttuvat aiheuttaen uusia osaamis- ja palvelupaineita esimerkiksi tilankäytössä ja sähköisessä opastamisessa. Kirjastojen yhteistyö tiivistyy e-aineiston hankinnassa ja metatiedon tuotannossa. Helsingin kaupunginkirjastolla on yleisten kirjastojen keskuskirjastona keskeinen rooli uudessa työnjaossa.

Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen kehityksestä 2015–2017

Voimavaroja siirretään rutiinityöstä opastamisiin ja muuhun sisällölliseen työhön. Tämän mahdollistamiseksi itsepalvelua kuten omatoimiaukioloja lisätään ja työn apuvälineitä kehitetään sekä panostetaan kirjastojen yhteistyöhön. Prosessien ja logistiikan tehostamiseksi käynnistetään valtakunnallinen projekti, jossa parannetaan myös yksittäisten kirjastojen työtapoja. Kirjastojen palvelualueremontteja jatketaan samassa tarkoituksessa.

Kilpailuttaminen

Kaupunginkirjaston euromääräisesti merkittävimmät ulkoiset toimittajat ovat kirjastoaineiston sekä posti- ja kuljetuspalveluiden toimittajat, joiden kanssa toimitaan usean vuoden sopimuksilla.

Sisäisten hankintojen osuus kaikista hankinnoista ilman tilavuokria oli 27% vuonna 2013. Suurimmat sisäiset toimittajat ovat siivous-, vartiointi-, puheluvälitys- ja ruokahuoltopalveluja toimittava Palmia, tilapäistä työvoimaa välittävä Seure Henkilöstöpalvelut, Helsingin taloushallintopalvelukeskus - Talpa, Helsingin Energia sekä rakentamis- ja suunnittelupalveluita toimittava Stara Konepaja.

Strategisesti merkittävimpiä, yleensä ulkopuolisia hankintoja ovat aineistohankinnat, lainausjärjestelmää ja itsepalvelua edistävät palvelut, kuljetuspalvelut sekä palvelutuotannon kehittämisinvestoinnit. Tietotekniikkahankinnat kuten ohjelmistot, työasemat ja automaatit ovat merkittävä kokonaisuus.

Riskienhallinta

Kaupunginkirjaston riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan ohjeessa on määritelty tehtäväjako ja vastuut. Merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä ovat operatiiviset riskit kuten henkilöstöresurssien riittävyys ja tietoturvariskit sekä joissain yksiköissä turvallisuus. Merkittävä strateginen riski olisi e-aineistojen lisensointineuvotteluissa epäonnistuminen, mutta se ei näytä olevan toteutumassa. Taloudellisiksi riskeiksi on arvioitu keskustakirjaston rahoitus ja valtakunnalliselle toiminnalle tärkeän ulkopuolisen rahoituksen kiristyminen.

Riskien hallitsemiseksi on panostettu turvallisuuteen eri tavoin. Turvallisuusajattelun syventämiseksi kirjasto on käynnistänyt yhteishankkeen työterveyskeskuksen kanssa

Kaupungin strategiaohjelma viraston toiminnassa

Strategiaohjelman toteuttaminen viraston toiminnassa

Tukiessaan muun muassa lukutaitoa ja lukemista, avointa tietoon pääsyä, elinikäistä oppimista, kulttuurista nauttimista, yhteisöllisyyttä ja kotoutumista kirjasto tukee kansalaisuutta. Kirjastot ovat moneen tarkoitukseen venyvien turvallisten julkisten tilojen verkko. Niissä luodaan uutta kaupunkikulttuuria ruohonjuuritasolla. Kirjastotilat ovat erityisen tärkeitä nuorille, lapsille, maahanmuuttajille, yhdistyksille, harrastuspiireille ja monille syrjäytyneiden ryhmille.

Kirjastojen rooli kaupungin palvelujen edustajina omilla alueillaan vahvistuu. Ne on kytketty mukaan muun muassa asukastilojen käytön tehostamiseen.

Keskustakirjastohanke on keskeinen kehittämistyön moottori. Sen toimintakonsepteja testataan nykyisissä kirjastoissa.

Kaupunginkirjasto kehittää osallistavaa budjetointia edelleen.

E-aineistojen ja –palvelujen opastus kasvattaa helsinkiläisten yleisiä kansalaistaitoja.

Kaupunginkirjasto osallistuu muiden virastojen kanssa maahanmuuttajatyötä, nuorisopalveluita ja tapahtumia edistäviin toimenpideohjelmiin.

Viraston henkilöstösuunnitelma 2015–2017
Kirjaston lakisääteisen sivistävän ja syrjäytymistä ehkäisevän tehtävän, pitkien aukioloaikojen sekä asetuksen määrittelemän henkilöstörakenteen vuoksi henkilöstön määrää ei voida säästösyistä vähentää.

Sitovina tavoitteina olevat laajat aukioloajat sekä isojen kirjastojen eri kerrosten turvallisuuden ja toimintojen takaaminen määrittelevät henkilökunnan minimimäärän. Pätevyyksistä säädetään kirjastoasetuksessa.

Uudet sähköiset palvelut työllistävät kirjaston henkilökuntaa, koska muualta on vaikea saada opastusta palvelujen käytössä.

Taloussuunnittelukaudella lisätään erityisesti henkilöstön osaamista e-aineistojen hallitsemiseksi. Mediataito-osaamiseen sekä vuorovaikutteiseen viestintäosaamiseen sosiaalisessa mediassa panostetaan. Asiakkaiden osallistamisessa tarvittavaa fasilitointiosaamista lisätään. Johtajuusosaamista, työyhteisötaitoja ja vertaisoppimista vahvistetaan.

Viraston tilankäyttösuunnitelma 2015–2024
Kirjastotoimen kannalta suunnittelukauden tärkein uudisrakennushanke on keskustakirjasto, jonka valmistumisvuosi on 2018.

Uudenlaista yhteistyömallia toteuttavan Maunulan kirjaston, työväenopiston ja nuorisotalon rakentaminen alkaa 2015. Kirjaston osuus hankkeessa on 567 hum². Molemmat uudisrakennushankkeet ovat mukana valtion kirjastorakennusten rahoitusohjelmassa. Töölön kirjaston perusparannus valmistunee vuoden 2016 alussa. Lisäksi

vuonna 2015 on alkamassa Laajasalon kirjaston julkisivun ja vesikaton peruskorjaus.

Mellunmäen kirjasto-asukastaloa (kirjaston osuus 269 hum²; 2015- 2016) suunnitellaan Laakavuoren korttelitalon kiinteistöön.

Herttoniemen kirjaston palvelut esitetään siirrettäväksi Herttoniemen metroaseman välittömään läheisyyteen, missä se palvelee myös Herttoniemenrannan ja Kulosaaren asukkaita.

Talousarvion vaikutus* strategiaohjelman talousmittareiden edistämiseen
Kaupunginkirjaston yksikkökustannukset ja suoritteet asukasta kohden poikkeavat valtakunnallisista keskiarvoista monessa kohdassa. Lainan hinta on muuta maata alhaisempi, mutta fyysisen käynnin hinta ylittää keskitason pääkaupunkiseudun vuokratason takia. Kirjastotilaa kaupungissa oli 2013 6,1 m^2/asukas, kun maan keskiarvo on 9,3 m^2. Muita kirjastoja korkeampiin asukaskohtaisiin henkilöstökuluihin vaikuttavat muun muassa keskuskirjastotehtävät. Kirjastoaineistokulut ovat alle maan keskiarvon.

Vuoden 2015 menoarvio on samansuuruinen kuin vuoden 2014 vahvistettu talousarvio. Irtaimen omaisuuden hankintaan on osoitettu 22 % vähemmän kuin vuonna 2013 toteutuneet investointimenot.

Aiemmissa kohdissa on mainittu hankkeita, joiden tavoite on tuottavuuden lisääminen itsepalvelua ja kirjastojen yhteistyötä laajentamalla sekä järjestelmiä parantamalla.

Tietotekniikan hyödyntäminen ja sähköinen asiointi

Tietotekniikkaohjelman toteuttaminen
Kaupunginkirjasto noudattaa tietotekniikkaohjelman mukaista jakoa kaupungin yhteisten järjestelmien sekä oman alansa erityisjärjestelmien kesken. Kirjasto osallistuu kaupungin yhteisten järjestelmien sekä kaupungin tietoteknisen kokonaisarkkitehtuurin kehittämiseen.
Oman alansa osalta kaupunginkirjasto osallistuu keskuskirjastotehtävänsä mukaisesti valtakunnallisten tai kuntarajat ylittävien kirjastoalan tietojärjestelmien kehittämiseen mm. Kansalliskirjaston, maan muiden kirjastojen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Sähköisen asioinnin kehittämishankkeet
Kaupunginkirjasto on tarjonnut asiakkaille sekä asiakassuhteen hoitoon että kirjaston palvelujen käyttöön liittyviä sähköisiä asiointimahdollisuuksia jo useita vuosia. Näitä kehitetään kohdennettujen hankkeiden avulla. Vuonna 2015 kaupunginkirjasto kehittää teknisiä ratkaisuja asukasviestintään kirjastoissa ja kirjastotilojen omaehtoiseen käyttöön. Esimerkiksi alueiden asukasyhdistysten toiminta voi jatkossa näkyä kirjaston infonäytöillä. Tilojen käyttöä tehostetaan avaamalla kirjastotiloja kaupunkilaisten käyttöön myös aukioloaikojen ulkopuolella. Lisäksi kehitetään asiakaslähtöisiä ratkaisuja sähköisten aineistojen avaamiseen verkossa ja kirjastotilassa.

Talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet

Sitovat toiminnalliset tavoitteet
98 600 aukiolotuntia
Käyntien määrä 14,3 miljoonaa.

Muut toiminnalliset tavoitteet
Lainoja lasketaan kertyvän 8,5 miljoonaa.

Energiatehokkuutta ja ympäristöä koskevat tavoitteet

Tavoitteena on todentaa (auditoida) Ekokompassi vuonna 2015 koko kaupunginkirjastoa koskevana järjestelmänä.

*
- ”Helsingin muita kuntia korkeammat palvelujen yksikkökustannukset lähenevät muiden suurimpien kaupunkien keskiarvoa”

- ”Helsingin kuntakohtainen yhteisöveron jako-osuus pysyy yli 20 % tasolla valtuustokaudella 2013–2016”

- ”Helsinkiläisten verotettavat ansiotulot/asukas nousevat muita Helsingin seudun kuntia nopeammin”

Määrä- ja taloustavoitteet

	2013	2014	enn 2014	2015	2016	2017
Suoritetavoitteet						
Lainat, kpl	8 938 178	8 600 000	8 800 000	8 500 000	8 600 000	8 600 000
Kirjastokäynnit, kerta	6 537 580	6 300 000	6 600 000	6 300 000	6 600 000	6 600 000
Verkkokäynnit, kerta	7 044 874	6 100 000	8 400 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
Käynnit, yhteensä	**13 582 454**	**12 400 000**	**15 000 000**	**14 300 000**	**14 600 000**	**14 600 000**
(sitova tavoite)						
Tehokkuus/taloudellisuus						
Menot /laina (e)	4,28	4,30	4,27	4,35	4,45	4,53
Menot /käynnit (e)	2,82	2,98	2,51	2,58	2,62	2,67
Menot /asukas (e)	62,46	60,55	61,40	59,38	60,66	61,11
Tulot/laina (e)	0,46	0,35	0,41	0,31	0,30	0,30
Tulot / asukas (e)	6,65	4,87	5,94	4,29	4,14	4,10
Toimintakate/laina (e)	-3,82	-3,95	-3,86	-4,03	-4,15	-4,22
Toimintakate/asukas (e)	-55,81	-55,69	-55,46	-55,09	-56,52	-57,01
Aineistomenot/laina (e)	0,35	0,37	0,36	0,38	0,39	0,39
Aineistomenot/asukas (e)	5,06	5,25	5,14	5,25	5,25	5,25
Lainat/kokoelma	4,8	4,6	4,73	4,6	4,6	4,6
Kokoelma /asukas	3,0	3,1	3,04	3,0	3,0	3,0
Kirjastokäynnit/m2	179	171	179	173	180	180
Toiminnan laajuustiedot						
Aukiolotunnit	**99 600**	**93 600**	**103 000**	**98 600**	**102 000**	**102 000**
(sitova tavoite)						
Lainat /aukiolotunti	90	92	85	86	84	84
Käynnit/aukiolotunti	136	132	146	145	143	143
Käynnit / henkilötyövuosi	28 121	27 253	32 967	31 429	31 878	31 878
Aukiolotunnit/ 1000 as.	163	153	159	158	162	160
Lainat /henkilötyövuosi	18 506	18 901	19 341	18 681	18 777	18 777
Henkilötyövuodet /1000 as.	0,79	0,75	0,74	0,73	0,73	0,73
Tuotannontekijämäärä						
(31.12)						
Kirjastot	37	37	37	37	38	38
Kirjastoautot	2	2	2	2	2	2
Laitoskirjastot	10	10	10	10	10	10
Kokoelma, kpl	1 860 942	1 865 000	1 865 000	1 865 000	1 885 000	1 885 000
Resurssit						
Henkilötyövuosi	483	455	455	455	458	458
Tilat m2	36 395	36 794	36 794	36 395	36 609	36 609

Tuottavuuden toteutuminen 2013–2017 (tuottavuus 2012=100)

	2013	2014	enn 2014	2015	2016	2017
Tuottavuus	99	98	106	106	104	102

Tilankäytön tehokkuuden toteutuminen 2013–2017

	2013	2014	enn 2014	2015	2016	2017
Kirjastokäynnit/m2	179	171	179	173	180	180